

Образне слово Луганщини : Тези IV регіон. наук.-практ. конф. з укр. мови / За ред. проф. В. Д. Ужченка. – Вип. 4. – Луганськ : Альма-матер, 2005. – С. 56 – 58.

**ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКІ ПЛЕОНАЗМИ ТА
НЕОЛОГІЗМИ ЯК ЗАСОБИ ОБРАЗНОСТІ В ПОЕТИЧНИХ
ТВОРАХ МИКИТИ ЧЕРНЯВСЬКОГО**

Н.Є.Манич (Луганський національний педагогічний
університет імені Тараса Шевченка)

При дослідженні засобів словотворчого вираження художнього мовлення значна увага приділяється ролі неологізмів і плеоназмів. Під поняттям “неологізм” розуміють новостворені слова, словосполучення, значення слів, що виникли в мові та ще не перейшли до розряду загальноживаної лексики. Основна причина появи неологізмів полягає в необхідності давати назви новим явищам і поняттям, які виникають у процесі неперервного розвитку людського суспільства. Неологізми поділяються на загальномовні та індивідуально-авторські. Індивідуально-авторськими називають такі нові слова, які створюються письменниками та набувають певного значення лише в контексті конкретного твору. Під плеоназмом розуміють стилістичну фігуру, що утворюється шляхом синонімічного повтору попереднього слова (Галич О., Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури, 2001, с. 178, 179, 180, 230).

Метою даного дослідження є спроба з'ясувати, яку роль виконують авторські неологізми та плеоназми в поетичних творах відомого луганського письменника М.А.Чернявського. Щоб визначити функції неологізмів і плеоназмів, спочатку слід звернутися до функцій художнього мовлення взагалі. Літературознавці визначають такі три функціональні аспекти: 1) зображувальна функція, наближена до номінативної; 2) характерологічна функція; 3) оціночно-виражальна функція. Індивідуально-авторські новотвори, на відміну від загальномовних, виконують не стільки номінативну, скільки оціночно-виражальну функцію (Галич О., Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури, 2001, с. 179). Звернемося до того, як

вживає ці засоби у вираженні у власній ліриці Микита Чернявський. Якщо розглядати його неологізми та плеоназми в аспекті словотворення, то це переважно складні слова, утворені способами осново- та словоскладання. З погляду на частиномовну належність переважають іменники та прикметники, рідше зустрічаються дієслова і лише подекуди – прислівники. З огляду на функціональність авторські новотвори (в тому числі й плеоназми) можна поділити на дві групи: ті, що виконують зображувальну (подекуди – суто номінативну) функцію, і ті, що виражають авторську оцінку предметів та явищ. До першої групи можна віднести плеоназми, в яких між частинами складного слова встановлюються певні порівняльні смислові відношення: *гори-хвилі* (Чернявський М. Мирославна, 1965, с. 23), *пласа-дош*, *береги-границі* (Чернявський М. Кобзар// Прапор перемоги. – 1961. – 11 лютого. – С. 4), *місяць-серп*, *боярин-глід* (Чернявський М. Поезії, 1988, с. 43, 113); плеоназми, що створені поєднанням слів чи основ із власне синонімічним значенням: *ревуть-стогнуть* (Чернявський М. Мирославна, 1965, с. 23), *червоніла-багряніла* (Чернявський М. Поезії, 1988, с. 30) тощо. До цієї ж групи належать і неологізми, які в семантиці поєднують номінацію предметів чи явищ і їх ознак: *тонкостеблі* (Чернявський М. Поезії, 1988, с. 85), *зеленолисті* (Чернявський М. Вітер з поля, 1957, с. 101), *рудоброві* (Чернявський М. людиноу бути, 1977, с. 51). Усі зазначені неологізми та плеоназми виконують номінативно-зображувальну функцію, яка дещо схожа на номінативну функцію словосполучення. Автор, вживаючи власні новотвори, не просто називає предмети чи явища, а створює певні мікрообрази, з яких складається образна макросистема всього твору.

Другу групу складають авторські неологізми та плеоназми з оціночно-виражальною функцією. Вони створюють певний настрій, передають авторське ставлення, яскравіше окреслюють суб'єктивне сприйняття реалій. Наприклад: *шахти-нори*, *заводи-пекла*, *сонце-права*, *кров неспокійно-гаряча* (Чернявський М. Мирославна, 1965, с. 26, 27), *зорі-веселоці*, *пісні-набати* (Чернявський М. Земна можуть, 1969, с. 152, 155), *веснокрилий*

(Чернявський М. Голуби на площах, 1958, с. 29), *трудяга-корабель* (Чернявський М. Злети, 1970, с. 20) тощо.

Усі неологізми та плеоназми в ліриці Микити Чернявського, незалежно від їх змістової функції, забезпечують індивідуальність, своєрідність авторського сприйняття реальності, письменницького образного світобачення.

Відомості про автора:

Манич Наталія Євгенівна

студентка IV курсу

факультету української філології

спеціальності “Українська мова і література та англійська

мова і зарубіжна література”

Луганського національного педагогічного університету

імені Тараса Шевченка

м.Луганськ, вул. Радянських космонавтів, 92, т. (0642)54-55-

93.

Науковий керівник:

доктор філологічних наук, професор Галич О.А.